

30.8.2021

Click or tap here
to enter text.
**IHMISKAUPAN UHRIEN AUTTAMISTA KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMISTA VALMISTELEVA
TYÖRYHMÄ**

Aika Torstai 30.8.2021 klo 9.30-12.00

Paikka Teams

Läsnä:

Jari Keinänen (pj.)/STM
Minna Viuhko (siht.)/STM
Laura Terho (siht.)/STM

Måns Enqvist/Poha
Sari Karisto/Helsingin kaupunki (klo 10.40-)
Annika Korpela/Kuntaliitto
Kukka Krüger/SM
Sari Lampela/THL
Katri Lyijynen/Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä
Pia Marttila/Rikosuhripäivystys
Merja Muilu/OM (klo 10.45 alkaen)
Mikko Sipilä/ Syyttäjälaitos
Satu Sistonen/UM

Pysyvät asiantuntijat:
Anniina Jokinen
Henna Leppämäki
Venla Roth
Anni Valovirta

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.33.

2 Asialistan hyväksyminen

Asialista oli lähetetty työryhmälle tiistaina 24.8.2021. Asialista hyväksyttiin ilman lisäyksiä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo@stm.fi
stm.fi

3 Edellisten kokousten pöytäkirjojen hyväksyminen

Kahden edellisen kokouksen pöytäkirjat oli lähetetty etukäteen (24.8.2021) työryhmän jäsenille. Pöytäkirjat hyväksyttiin ilman muutoksia.

4 Ihmiskaupan uhrien auttamisen organisointi

Puheenjohtaja kertoi, että edellisessä kokouksessa esiteltyjä malleja on tarkennettu. Kesälomien takia STM:n sisäisiä keskusteluita saatiin käytyä vasta myöhäisessä vaiheessa, tämän vuoksi työryhmälle on lähetetty vielä kaksi mallia, ja näiden lisäksi auttamisjärjestelmän (AJ) malli. Pj esitteli STM:n mallien kombinaation ja totesi, että jokaista ohjaukseen, valvontaan, tukeen ja käytännön toimenpiteisiin liittyvää yksityiskohtaa ei ole vielä mietitty. Nyt on mietitty niitä asioita, jotka tarvitaan, jotta voidaan lähteä kirjoittamaan HE:tä. Auttamismallin paaluttaminen lainsäädäntöön on tärkeää. Vielä jää tietenkin paljon asioita mietittäväksi. STM:n mallissa peruskuvio menisi niin, että kun uhrit tulevat palvelujärjestelmään ja heidän tarpeitaan arvioidaan, tämä tapahtuu tulevilla hyvinvointialueilla (siltä osin kuin koskee hv-alueita) ja tp-hakijoiden osalta vastaanottokeskuksissa. Hyvinvointialueilla ja vokeilla on keskeinen rooli. Suurin muutos nykytilaan olisi se, että THL:lle tulisi ohjauksessa isompi rooli. Yhden johdon alle, THL:n sateenvarjon alle, josta tuettaisiin hv-alueita ja vokkeja. Nykyisenlaista AJ:tä Migrin alla ei olisi, vaan asiantuntemus ja osaajat siirrettäisiin nykyisestä AJ:stä THL:ään (ei välttämättä tarkoita paikkakunnan tms. siirtoa), osa voisi siirtyä vokkeihin tai hv-alueille, mutta lähtökohtaisesti THL:ään. THL:n sisälle tai ulkopuolelle muodostettaisiin poikkihallinnollinen ohjausryhmä, jossa olisi mukana kaikki relevantit tahot, jotta työlle olisi yhteinen näkemys ja tuki. Koska SM:llä on iso rooli kokonaisuudessa, SM:llä voisi jopa olla THL:n tulosohjaus, siltä osin kuin koskee vokkeja ja ik-uhrien auttamista. Tämä on yksi vaihtoehto ja tästä käydään tarkat kahdenväliset neuvottelut SM:n kanssa.

Lisäksi mallissa on optiona alueellinen koordinaatio ja yhteensovittaminen, joka tulee selvittää erikseen. Selvitetään siis sitä, missä koordinaatio ja syvällisen osaamisen keskittäminen voisi olla. Keskittäminen voisi olla joko esim. yhdellä yhteistyöalueella (olisi lähempänä käytäntöä kuin THL:ssä) tai yhdellä tai kahdella hv-alueella. Kokonaisuuteen kuuluu myös paljon muita asioita kuin sote-palveluita, kuten oikeudellinen apu jne. Näiden kaikkien yhteensovittaminen sekä osaamisen keskittäminen olisi tässä merkittävää. THL:ssä voitaisiin käynnistää asiasta välittömästi selvitys. Tämän tyyppistä on tehty mm. lapsiin liittyvissä asioissa, pilotointi on parhaillaan meneillään. Barnahusista on hyviä kokemuksia paitsi THL:ssä, myös kentällä.

Katri Lyijynen esitteli AJ:n mallin ja totesi niin ikään, että malli on valmisteltu hieman kiireellä kesälomien jälkeen. AJ:n malli perustuu enemmän nykymalliin. SM:n ja STM:n rooli olisi keskeinen, ideana olisi sitoa hallinnonalat nykyistä vahvemmin yhteen ja lisätä poikkihallinnollista yhteistyötä. Hylätään termi Ihmiskaupan uhrien AJ ja lähdetään kehittämään SM:n hallinnonalalle ja Migrin alle ik:n vast osaamiskeskusta (tässä pöytäkirjassa lyhennetty IVK), johon keskitettäisiin valtakunnallista asiantuntemusta. Koulutus, tiedotus, hankkeet, ik-uhrien tavoittavan työn kehittäminen (ei kuitenkaan lähdetä kentälle heitä etsimään) olisivat IVK:n tehtäviä ja tämä edistäisi uhrien tavoittamista ja tunnistamista. Lisäksi olisi laajaa sidosryhmäyhteistyötä. Keskuksella olisi roolia myös tp-hakijoiden osalta, vaikka saisivat palvelut vokeissa. Keskuksella olisi roolia tunnistamisessa, mutta palveluiden järjestämisen tasolla esitunnistamista olisi eri tahoilla. Kotikuntaa vailla olevien palvelut järjestäisi IVK. Kunnat/hv-alueet järjestäisivät palvelut kotikuntalaiselle ja alueelliselle tasolle (yhteistyöalue) keskitettäisiin osaamista ja tarjottaisiin tukea hv-alueille. Yhteistyöalueen tehtävät ja se, keskitettäisiinkö tietyille, yhdelle alueelle pitäisi miettiä tarkemmin. Voisi myös pohtia, olisiko yhteistyöalueelle keskitetty vaativamman työn tapauksia ja erityisen tuen tarpeita koskevia asioita. Koordinaatiopisteiden rooli pitäisi miettiä myös korvausjärjestelmän osalta. THL:lle tulisi roolia heidän osaamisalueellaan, sote-palvelut erityisesti ja hv-alueiden ohjeistaminen. Järjestelmä olisi kaksinaipainen kuten nytkin, joten tarvittaisiin yhteistyöryhmä, joka kokoaisi tahoja yhteen. Yhteistyöryhmä ei käsitelisi yksittäisiä asiakastapauksia, vaan kokoaisi yhteiset näkemykset ja linjaukset.

Pj kiitti Lyijystä hyvästä ja selkeästä kuvauksesta siitä, miten toimintaa kehitettäisiin. Malleissa on paljon samoja elementtejä. Selvästi halutaan kaikilla tavoin yhteistyön lisäämistä, se vaan tehdään vähän eri tavoin eri malleissa. AJ:n mallissa pidättäydytään kaksinaipaisuudessa. STM:n mallissa viedään selvästi vahvemmin yhden johdon alaisuuteen ja pyritään saamaan yhteistyö toimimaan THL:stä käsin. AJ:n mallissa enemmän käsityötä IVK:ssa.

Alustusten pohjalta keskusteltiin siitä, miten mallit näyttävät työryhmän jäsenille ja miten työryhmä etenee. Eteneminen tulee toki arvioitavaksi myös ohryssä ja poliittisessa päässä. Keskustelussa kiitettiin sitä, että pöydällä olevien mallien ja selkeiden esitysten myötä on helpompi keskustella malleista ja arvioida niitä/ottaa niihin kantaa. Organisaatorakenteiden/hallintomallien rinnalle kuitenkin toivottiin näkemystä siitä, mitä organisaatioiden tehtävät olisivat.

Keskustelussa tuotiin esiin myös avoinna olevia kysymyksiä malleista, mm.:

- Miten STM:n mallissa poliisi saisi tukea työhönsä?
- Mitä tehtäviä malleihin sisältyisi? Onko tulevaisuudessa ollenkaan järjestelmään ottamista, tunnistamista, harkinta- ja toipumisaikaa?
- Miten varmistetaan alueellinen osaaminen? Mitä rooleja alueellisella tasolla voisi olla?
- Toteutettaisiinko THL:ssä hankkeita, kuten AJ:ssä nykyisin?
- Riittääkö nyk. AJ:n henkilöstön osaamista kaikille eri tasoille ja tahoille?
- Operationaalisen toiminnan rooli? YTA-tason rooli ja suhde asiakastapauksiin? Voisiko jollain alueellisella tasolla olla nykyistä AJ:tä vastaava taho?
- Paikallistason yhteistyö ja asiakkaiden yhdenvertaisuuden takaaminen? Tuleeko osaaminen olemaan riittävän tasalaatuista eri puolilla maata?
- Onko virkojen siirto käytännössä ongelmaton (ja suostuvatko kaikki siirtymään)? Tarvitseeko kaikkia virkoja siirtää? Voisiko osa olla jatkossakin Migrin virkoja (vokkien ik-työn ohjaaminen), koska iso osa asiakkaista on tp-hakijoita?
- Minkälaisen roolin THL haluaa ottaa ik:n vast. työssä?
- Mitä vaikutuksia muutoksilla on? Onko riskinä, että luodaan entistä monimutkaisempi järjestelmä ja että menee useita vuosia ennen kuin järjestelmä toimii (niin uhrien kuin viranomaisen näkökulmasta)?
- Palvelun käyttäjän ja uhrin tilanne, miten näkyy ihmisellä ja miten muuttaa tai parantaa uhrin tilannetta?
- Mitä riskejä malleihin sisältyy – niin yksittäisten uhrien näkökulmasta kuin eri alojen ammattilaisten saaman tuen näkökulmasta?

Valtaosa työryhmän jäsenistä ei vielä ottanut kantaa siihen, mitä mallia kannattaa, mutta esim. Poliisihallituksesta todettiin, että poliisin kannalta AJ:n malli näyttää selkeimmältä. SM:stä todettiin, että SM:n mahdollisesta tulosohjausroolista pitää keskustella talon sisällä, eikä SM ole vielä tehnyt linjauksia asian suhteen. AJ:n malli oli joidenkin mielestä helpompi hahmottaa, mutta tämä voi johtua osin siitä, että heidän nykyjärjestelmänsä on jo tuttu kaikille.

Keskustelussa ehdotettiin, että voisi olla hyvä testata muutamalla erilaisella tapauksella (eri taustoista tuleva/eri maassaolotiluksilla Suomessa oleva uhri), miten mallit toimisivat. Pj totesi, että palvelupolut tarvitaan ja niitä tulee nyt pohtia. On tarvetta kuvaukselle siitä, mitä tapahtuu uhrille, kun hän tulee sisään ”hallintohimmeliin”. Mitä muutosta nykytilaan ja miten parantaa nykytilaa. STM:n mallissa on tarkoitus, ettei olisi nykyistä AJ:tä sellaisenaan, vaan sieltä siirtyisi henkilöstö osaamisen mukaan. Ohjaus- ja tukirooli olisi THL:llä, joten sinne varmaankin siirtyisi suurin osa työntekijöistä, mutta jos jollakulla osaamista jota tarvittaisiin esim. hv-alueella/hv-alueen mahdollisessa osaamiskeskityksessä, voisi työntekijä siirtyä sinne. Tukityö olisi yhden johdon alaisuudessa. THL ohjaisi myös vokkeja tältä osin. Ei ole järkevää, että paloitellaan. YTA:n osalta epäselvyydet tulee selvittää. Lisäselvitystä tarvitaan, oli malli mikä tahansa. HV-alueet voivat siirtää määrättyjä tehtäviä YTA-alueelle ja tämä voi olla vartenotettava vaihtoehto. Kuntaliitosta muistutettiin, että sote-uudistuksen jälkeenkin kuntiin jää edelleen työllisyys- ja kotouttamispalvelut ja erityisesti jälkimmäinen voi olla ik-uhreille tärkeä. Uhri voi siis tarvita sekä kunnan että hyvinvointialueen palveluita. THL:n roolia pidettiin Kuntaliitossa hyvänä asiana.

Keskustelussa pohdittiin, mistä THL:lle syntyy riittävä osaaminen (vaikka osaamista siirrettäisiinkin) ja mikä on THL:n työn suhde käytännön työhön ja uhrin tapauksiin. Nykyisessä AJ:ssä yhtenä vahvuutena on, että työssä yhdistyy asiantuntijatyö ja käytännön tapaukset. Tietotaito syntyy pitkälti käytännön tapausten kautta. Jos

eriytetään kovasti, toimiiko kokonaisuus? Onko tehtäviä, joita AJ nykyisin hoitaa, mutta jotka eivät sovi THL:lle? Näitä kysymyksiä tullaan selvittämään. Ehdotettiin myös, että AJ listaisi tehtäviään. Myös valtakunnallisen tason ja toisaalta alueellisen tason riittävä osaaminen herätti kysymyksiä. Valtakunnallista osaamista on joka tapauksessa tarkoitus olla, on kyse sitten THL:stä ja/tai keskitetystä YTA-/hv-alueesta. Myös alueellisen koordinaation velvoittavuus, kuten myös yhteistyötä säätämisen tarve otettiin esiin.

Uhrin asema nostettiin esiin kysymällä sitä, mitkä ovat uhrien oikeudet ja mitä hänen tulee järjestelmässä saada. Tuleeko saada enemmän ja jotakin erilaista kuin mitä muut saavat? Tämä vaikuttaa siihen, millainen järjestelmä rakennetaan. Yhteistyö SM:n ja Migrin suuntaan on olennaista erityisesti oleskelulupakysymysten osalta. Myös harkinta-aikoihin ja tunnistamiseen ja sen relevanssiin liittyvät kysymykset tulee ratkaista. Tunnistamiseen liittyy myös kysymys siitä, parantavatko ehdotetut mallit niiden ik-uhrien tunnistamista, jotka nyt eri syistä jäävät joko kokonaan tunnistamatta tai eivät ainakaan ohjaudu AJ:ään. Nykyjärjestelmässä yhtenä vuosien saatossa usein esiin tuotuna haasteena on se, että kyse on viranomaisjärjestelmästä, johon/josta ihminen hallintopäätöksin otetaan/poistetaan ja joka toimii saman tahon yhteydessä kuin oleskelulupa-asiat (joskin auttaminen on erillään oleskelulupaprosesseista). Kaikille ik-uhreille (esim. tp-hakijat) järjestelmän asiakkuus sinänsä ei välttämättä tuo mitään mitä he eivät jo tp-hakijoina vokeissa saisi.

Keskustelussa tuotiin esiin myös kysymys siitä, jääkö työryhmän keskusteluissa käytännön työtä tekeville asiantuntijoille liian suorittava rooli. Sote-ammattilaisilla on syvällistä ihmiselämän ja auttamisen asiantuntemusta. Helsingissä yhtenä ratkaisuna henkilöstön vaihtuvuuteen ja työn epävarmuuteen on aloitettu case-kokoukset, joista on saatu hyviä tuloksia. Lainsäädäntö ei välttämättä ole ratkaisu kaikkeen, vaan osa ratkaisuista ja toimivista malleista syntyy kentällä käytännön työssä. Viuhko totesi tähän, että lisäselvitykseen menevässä YTA:n roolissa on tuotu esiin myös mahdollinen työparityöskentely, jossa olisi kyse juuri tuesta ammattilaisille heidän työssään.

Lopuksi pj kiitti työryhmää hyvistä ja tarpeellisista kommentteista. Asiassa ollaan päästy eteenpäin, joskin joitain asioita vielä lisäselvitetään. Nyt organisaatioissa on käytävä keskustelut ja luoda oma näkemys, kumpi malli tuntuisi paremmalta. Toisessa on kyse isommasta muutoksesta, toinen on enemmän nykytilan kaltainen, mutta siinäkin huomioidaan kehittämis- ja parannustarpeita.

Minna Viuhko totesi, että vaikka huoli THL:n tulevasta roolista ja osaamisesta ihmiskaupan uhrien auttamista koskevissa kysymyksissä on ymmärrettävä, täytyy muistaa, että THL:ssä on tehty vuosia väkivaltatyötä. Tämän vuoden alussa THL:ään on perustettu myös väkivallan vastaisen työn osaamiskeskittymä, joten synergiaetuja varmasti on. Myös keskustelussa esiin nostettu kv- ja hanke-työ kuuluvat jo muutenkin THL:n keskeisiin tehtäviin.

5 Jatkoimenpiteet

Seuraavaan kokoukseen tulee muitakin asioita, mutta kokouksessa tehdään myös lopullinen linjaus, miten ohjausryhmää lähestytään auttamismallien/hallintorakenteen osalta. Kokouksessa käsitellyt kaksi mallia ovat valinnan kohteena. Ohrylle voidaan viedä kaksikin mallia. Seuraavassa kokouksessa ei käydä enää laajaa keskustelua, vaan kukin taho kertoo, mitä mallia lähtökohtaisesti kannattaa jatkoon. Ennen kokousta kunkin tulee käydä omassa organisaatiossaan läpi mallit ja organisaation kanta.

Työskentely etenee siten, että 1) STM:stä viestitetään esiin tulleisiin kysymyksiin lisäselvitystä; 2) käynnistetään selvitys YTA-alueiden roolista. THL:n kanssa käydään keskustelu selvityksen käynnistämisestä. Kohdan 1) osalta Minna Viuhko valmistele yhdessä Katri Lyijyn kanssa listan AJ:n tehtävistä. Lisäksi Minna on joihinkin työryhmän asiakastyötä jäseniin yhteydessä palvelupolkuja koskevan tehtävän tiimoilta.

6 Muut asiat

Kokouksessa ei ollut muita asioita.

7 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.55.

Liitteet	<ol style="list-style-type: none">1) Asialista2) Uusi versio mallista 1 (STM)3) Ihmiskaupan uhrien auttamislainsäädännön uudistaminen (pp-esitys) (STM)4) Ihmiskaupan uhrien auttamisen ja auttamisjärjestelmän nykyisten tehtävien järjestämisen tulevaisuudessa (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä)
Jakelu	Työryhmän jäsenet ja varajäsenet